

منتدی إقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

سیار تالوس

شورشی کویله راپه ریوه کان

۷۳ - ۷۱ ی بهرله زاینی

برهان قانع

۱۹۸۴

بۆدابه‌زاندنی چۆرهما کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەراي دانلود کتایه‌ای مەختلف مەراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی ، عربی ، فارسی)

سیار تاگوس

شورشی کوئله راپه ریوه کان

۷۳ - ۷۱ ی بهرله زاینی

برهان قانع

۱۹۸۴

نهم نامیلکته بهای مرؤف و تودیهیی چهوساوه کان دهرته خات

- ديفيد كينگ رى : به ئىنگلىزى نوسىوتى و كراوه به فارسى
- برهان قانع : كردويه به كوردى
- چاپى يه كه م - ١٩٨٤
- چاپخانه ى (حوادث) به غدا

پیشکشہ :

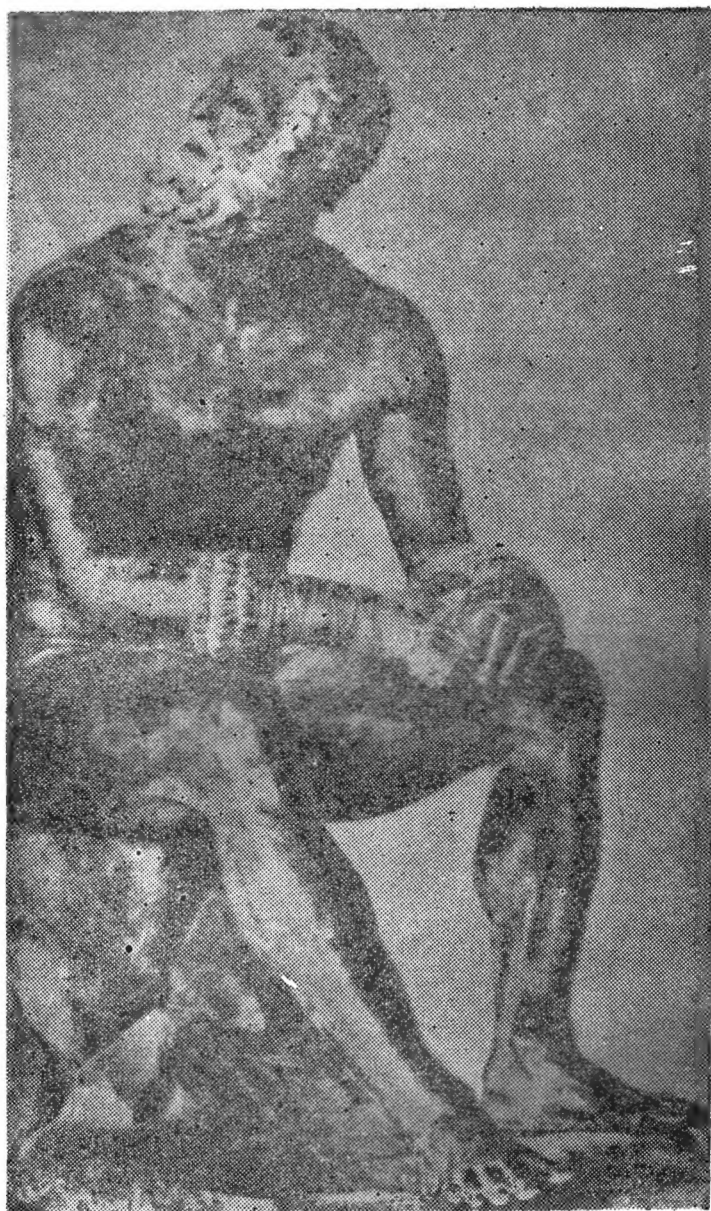
بہو جہنگاومردی لہ راہہ پینہ کی تی ٹہ گات

● برهان ●

۱۹۸۴

بۆيە ئەم ناملىكەم كرد بە كوردی بۆ ئەوەی : خویندەواری كورد ،
لە شورشی سبارتاكوس - شورشی كۆیلە راپەرپووەكان - تی بگات ..

٢٨٦٧

کۆیلەییەکی جەنگاوەر بە بەرگی کۆیلەییەو

له رۆمی کۆن ، کۆیله کان گه وړه ترین سهرچاوه ی ئابوری بون ،
له کۆتایی سهرده می قرطاجه دا هانیال (۳۰) سی هه زار کۆیله ی
فرۆشت . کۆیله کان له سهر خواستی خاوهن کۆیله سهرمايه داره کان
له گۆرپه پانه کاندایه چون به گزیه کتر داو یه کترینان ته کوشت . به ناور
بانگترین شۆرشى نه و کاته شۆرشى سپارتاکوس ، واتا شۆرشى کۆیله
راپه ریوه کان بو ، که له سالی ۷۳ ی بهر له زاینی دا هه لگرساو له سالی
۷۱ ی بهر له زاینی کوژایه وه .

فەرھەنگۆك :

سپارتاكوس :

— ناوی كۆيلەيەكە رابەرى رابەپنەكەى كردوۋە •

ھانىپال :

— بازىرگاتىكى سەرمايەدارى كۆيلەفرۆش بوۋە •

رۆم :

— ئىتاليا •

ئىلادياتۇر :

— ئەۋ كۆيلانە بون كە سەرمايەدارەكان بۆكات پى بىردنە

• سەرى خۇيان ئەيانكىردن بەگىز يەكداۋ سەپىريان ئەكىردن •

كاپۇ :

— شارىكى گەۋرەى ئەۋ سەردەمەى ولانى رۆم بوۋە كە

• گۆپەبانى كۆيلە كوشتى تايەتى تيا بوۋە •

ئالىپ :

— جيا يەكى گەۋرە يە لە ئىتاليا (رۆم) •

كراسوس :

— سەرمايەدارىكى خاۋەن كۆيلەى ئەۋ كاتە بوۋە •

سىسىل :

— دورگەيەكى كىشتوكالى گەۋرەيە لە خواروى ولانى (روم)

• ئىتاليا •

بروتىوم :

— جيايەكى گەۋرەيە ، ئەمىش ھەر لە ولانى رۆمدايە •

سزار :

— ئەمپەراتورى ئەۋساي رۆم •

پەمپە :

— سەردارى ئەۋساي رۆم بوۋە •

ئۆۈ ناۋى گەلەك لە شىركەشى و دەسەلەندارە گەۋرە جىھا نىگىزە
 كاتتان بىستۈۋە ، كە چەندەن ولاتيان لە ژىر سى ئەسپەكانيانا ويران
 كەردۈۋە ژن و بياۋو پىرو جوانيان لە خوئنا گەۋزا ندۈۋە چەندەن
 نازچەى ئەم سەرزەمىنەيان كەردۈۋە بىسە گۆلچى خوئىن . . . چەندەن
 مەنارەيان لە كاسەى سەرى ئادەمىزاد دىروست كەردۈۋە ، چەندەن بىي لە
 قەيان لە شارستاتىتى ئەم جىھا نە فراۋانە داۋە . . . بەلام باۋە پر ناكەم
 ناۋى «سپارتاكوس» تان بەو جۆرەى كە بوۋە بىستىي ۋەيان بە باشى لىي
 شارەزا بو بن . .

نىنجا بۆ ئۆۋەى بە باشى لە «سپارتاكوس» بگەن ئەم نامىلكە يەتان
 ئىشكەش ئەكەم . .

- ۋەزىيەت -

به كورتی :

سپار تاكوس له كۆيله يه كى زيره كو ئازاي ئازادىخواز بوو ،
سهرداره گه وړه ده و له مهنده خاوهن كۆيله كانى نهو سهرده مهي ولانى
روم (۱) «ئيتاليا» زور رقيان لىي نه بووه . نهو كارانه ي كردويى
مه به ستى خوډه رخسترو پاداش وهر گرتن و ولات داگير كردن نه بووه ،
بهلكو وه كو ئازادىخوازىك هميشه ويستويى ئاده ميزادى كۆيله له
زير بارى زورو چهوساندنه وه و ستمى چينايه تى دا رزگار بكات .

نهم شورشگيرپه ناوى له سهر زمان و قهلمى گه لىك له ميژوو
نووسه كان هاتووه ، ئينجا له بهر نه وهى هه ندېك له ميژوو نووسه كانى
نهو كاته (۲) په روه رده ي دهر بارى ده و له ته كانى سهر ده مى خو يون بون
هميشه زمان و قهلمه كانيان بو خزمه تى قازانچ و ناو بانگى فرمانبره و اكان
تهر خان كردبو .

به لام ئيوه كه هميشه له زورو ستم بزار بون ، زور جىگى
خويه تى كه ناوى «سپار تاكوس» ره وان بكه ن و هميشه له سهر زماتان

(۱) سه ده كانى بهر له زايىنى يه ، به تايبه تى سه ده ي يه كه م .

(۲) هه مان سه رده م نه گرته وه .

بیت • • همیشه بیر له راپه پینه که ی بکه نه وه • به تایبه تی که نه توانن
بیکه نه سه رمه شقی کاری شوړشگیرانه و خو رزگار کردتان •

له هاوینی سالی ۷۳ ی بهر له زاینی دا ژماره ی دوو
سه د «گلا دیاتور»^(۱)، یان بلین کویله یان نه برد بو شاری
«کاپو» که یه کیلک بووه له شاره هره گه وړه کانی نه و
سهرده مه ی ولانی روم، تاکو بیاندهن به شه پ له گهل
یه کتر داو بیانکه ن به گز یه کداو به یه کتر به کوشیان
بدن •

چونکه له و سهرده مه دا سه رمایه داره خاوه ن کویله کان هره
یه که یان ژماره یه ک کویله ی هه ل نه بزاردو، وه کو باو بووه له روژیکی
دیاریکراو دا له یه کیلک له شاره کان، له گورپه پاتیکي گه وړه دا نه یاندان
به شه پرو نه یانکردن به گز یه کداو نه وانش له گهل مال و خترانه کانیا نا
سه یریان نه کردن •

نه و کویلا نه هیچ هیوا یه کیان به ژیان و چاره نوی خویان نه ما یو،
نه ویش سه رباره ت به و بارو دوخ و سیسته می کومه لایه تی یه ناله بارو پر له
چه وساندنه وه یه که مرو فی کویله و هه زار هیچ پایه و به هاو ریژیکی تیایا
نه بو • نه مانه به نه نی ریکه و تن و به دزی یه وه به ټینان به یه کتر دا که
به هاریکاری یه کتر راپه پړن و نه و بارو دوخه ناله باره ی که تیایا نه ژین

(۱) به و کویلا نه یان نه ووت که سه رمایه داره خاوه ن کویله کان بژ کات
پی بردنه سه ری خویان له یاریکایه کی گه وړه دا نه یانکردن به گز
یه کداو نه وانش سه یریان نه کردن •

- ودرگير -

سەررە ژیری بکەنەو و خۆیان و چەندان ملیۆن کۆیلە ی تری وە کو
خۆیان لە ژێر نیری ستمی چینیەتی و چەوساندنەو و کۆمەلایەتیدا
رزگار کەن .

لە ناو ئەو کۆیلە چارە رەشاندەدا ، کە هیچ هیوا یەکیان بە زیان و
دواڕۆژیان نە مابو لاویکی زیرەکو ئازا هەبو ناوی «سپارتاکوس» بوو ،
ئەم لاو زۆر زیرەکو هوشیار بو . بەر لەو کاتە ی بکری بە کۆیلە و
رەوانە ی گۆرەپانی یە کتر کوشتن بکری^(۱) لە ناوچە کانی زورویی ولانی
ئیتالیا «روم» شوانی ئە کردو ئازە لی بەخو ئە کرد . کاتێک کردیان بە
کۆیلە ئازادی ویری ئازادی لە بیر نەچۆو . بەلکو هاوڕێکانی خۆشی
هەمیشە لە بارە ی راپەرین و خۆ ئازاد کردنەو تی ئە گە یاند .

سپارتاکوس ، ئەو ی بو هاوڕێ کۆیلە کانی رۆن کردەو کە تیکرای
ئادەمیزاد لە مافی ژیاندا هەمویان وە کو یە کەن ، ئەو جیاوازی یە
چینیەتی یە کە لە ناو خەلکی کۆمەلگا چینیەتیە کاندە هە یە تە نیسا
دیاردە یە کێ کۆمەلایەتی نە یە و لە هەمو کاتێکدا توانای لە ناو بردنی هە یە .
بەلام ئە گەر کۆیلە کان هەمو یە ک بن و ییکەو راپەرین ئەوا ئە توانن
ئەم بارە کۆمەلایەتیە نالە بارە لە ناو بەن و بیگۆرن ، خۆیان لە ژێر باری
چەوساندنەو و نیری دیلتی رزگار کەن .

قەسە کانی «سپارتاکوس» گەلێک کاری کاریگەرانی
کردە سەر هاوڕێکانی ، لە ئەنجامدا سپارتاکوس توانی لە

(۱) مەبەست ئەو گۆرەپانە تایبەتیانە یە کە سەرما یە دارە کان
کۆیلە کانیا ن تیا ئە کردن بە گزی یە کتر داو خۆیان سە یریان
ئە کردن .

وەرگیر

گەل ۷۶ ھەفتاۋ شەش ھاوپېئى خۆى لەوانەى كە لە
گەلبون لە ھاوپېئىكانى رابكەن •

ئەوانەى لە گەل سپارتاكوس رايان كرد ھەمويان بئ چەك بون ،
تەنانت «سپارتاكوس» خۆشى بئ چەك بو ، بەلام لە رېگادا خۆيان بپ
چەك كرد ، ئەوئش بە ھۆى ئەوئوئە بولە رېگادا دەستيان بە سەر
كاروانىكى بارە چەكدا گرتو ھەموو چەكە كانيان بردن •

كاتىك گەورەى شارى «كابۆ» وىستى بەركىرىيان لئ بىكات ،
سپارتاكوس و ھاوپېئىكانى ھەمو دەستەو دايەرەكەى گەورەى شاريان
چەك كردو بە خۆيان و چەكە كانيانئوئە چوئە چىايەكى سەخت (۱) ••

بەلامارى يەكەم :

خاوەن كۆيلەكان كە ئەم ھەوالەى راكردن و خۆ رزگار كردنى
سپارتاكوس و ھاوپېئىكانيان بئ كەشت لە شارى «روم» شەزان •• كەوتە
خۆ ، بۆ كپ كردنەوئەى رابەپنە كەيان يەكەمجار لە شكىرىكى سئ
ھەزار كەسىيان ئاردا سەر سپارتاكوس و ھاوپېئى شوشگىرەكانى لەچىاي
«ئالپ» • بەو مەبەستەى لەماوئەكى زۆر كەمدا ھەمويان بكوژن وەيان
دەستگىريان بىكەن •

بەلام وەكو ھوكمى سروشتى ھەمو رابەپىئىك لە يەكەمىن شەپدا
لە نيوان ھەردو دەستەى شوپشگىرەكان و لەشكرى رۆمدا ، لەشكرى
رۆم شكاو ژمارەئەكى زۆرىشان لئ كوژرا •

(۱) چىاي «ئالپ» لە ژوروى ئىتاليا «روم» •

ئەم شكاندەنى لەشكرى رۆمەكان جگە لەوى نازايەنى و
 قارمانەتيەكى گەورەى تيا بو لە هەمان كاتا بوو بە هاندەريكى گەورەى
 لەشكرە شورشگيرە كەى سيارتاكوس و شورشگيرەكان باوەريان بە
 خۆيان كرد كە تواناي خۆ رزگار كردنيان هەيە و پشتيواني يەكترن .

كۆيلەكانى تريش ، كاتيك ئەمەيان زانى دەستە دەستەو بە كۆمەل
 ئەم لاو لەو لاو رايان ئەكردو ئەچونە ناو ريزى شورشگيرەكانى
 سيارتاكوسەو .

پەلامارى دووم :

جاريكى تر ، دو دەستە لەشكرى دو هەزار كەسىيان ئاردەو
 بۆشەپى سيارتاكوس و هاوپچى شورشگيرەكانى ، بەلام شورشگيرەكان
 نازايانە لىيان هاتە دەست و هەردوو لەشكرەكەيان بە تەواوى لەناو برد .
 ئەوى شاياىنى ستاشى سيارتاكوسە ئەو بە لەم سەرکەوتنەدا
 سيارتاكوس و هاوپچىكانى لە خۆيان بايى نەبون ، ئەقلى خۆيان لە دەست
 نەداو لە سەر لوتكەى چيا بەرزەكان نەهاتە خوارەو . هەندىك جار لە
 ناکاو لە شاخەكانەو ئەهاتە خوارەو و پەلامارى شارە نزيكە كانيان ئەداو
 ژمارەيەكى زۆر لە هاوپچى كۆيلەكانيان لە دەست كۆيلەدارەكان ئەپاندو
 بەخترايى ئەگەرپانەو بۆ چياكان (۱) .

مير و گرفتى نازوخه :

بەلام ئەوى بوو بە يەكەمين گيرو گرفت لە ريگاي زياتر گەشە
 کردياندا ئەو بوو نازوخەيان بە زەحمەت دەست ئەکەوت و زۆر جاريش

(۱) چياكانى دەورو بەرى «ئالپ» .

هەر به برسی ئەمانەو • بۆ چارەسەر کردنی ئەمەش ناچار ئەبون
 پەلاماری شارۆچکەو لادیکانی نزیک و دەورو بەری خۆیان و ناوچە
 نزیک دەستەکان بەدەن بۆ ئەوێ ئازوخەیان دەست بکەوێ •• بەلام
 سپارتاکوس ئەم کارە پێ باش نەبو وە لەم روووە هەمیشە سەرزەنشتی
 هاوپیکانی ئەکرد •

سپارتاکوس ئەیویست سود لەو ئازاوەیە وەربگرێ کە
 یەخە ی رۆمیەکانی گرتبو • ئەیویست خۆی و هەمو
 هاوپی شۆرشگیرەکانی دەورو بەری چای «ئالپ» بەجێ
 بهێڵن و بچنە دەرەوێ سنووری ئیمپراتوری رۆم • بۆ
 ئەوێ هاوپیکانی لە دەرەوێ ولاتی رۆم بە ئازادی بژین •

بەلام ، هاوپیکانی ئەوێندە هوشیار نەبون هەست بەم بارەبکەن ،
 نەیان ئەزانی لە دوایدا وایان لێ دیت نەتوانن خۆیان را بگرن و لەبەر
 برستی شپزە ئەبن و توانای مانەویان لەو شوێنەدا ناییت • کەوابو
 هەرچەند زووتر سود لەو دۆخ و رۆژگارە وەربگرن باشتەر •• زیاتر
 درێژە بە راپەرینە شۆرشگیرێ یەکیان ئەدەن و زۆر تر خۆیان را
 ئەگرن و ئەمێشەو ••

پەلاماریکی تر

بۆ سەر شۆرشگیرەکان

لەو کاتانەدا ، سەر لەنوێ جارێکی تر رۆمیەکان چەند دەستە
 لەشکرێکی زۆریان ریکخست کە دەستە یەکیان بە تەنیا زیاتر لە دە
 هەزار کەس ئەبو ، بە سەرکردەیی سەرمایەدارە خاوەن کۆیلەکان

ناردیانن بۆ شەپرى سىپارتاكوس ، لە پاش شەرىكى زۆر توندو تىز(۱)
سىپارتاكوس و ھاوپى شۆرشگىرەكانى ئەمانىشان لەناو بردو بە سەرياندا
زال بون .

وەكو لە پىشەوە باسماں كىرد سىپارتاكوس ھەروەكو رۆژانى
ئازادى لە بىربو ھەروەھا رۆژانى كۆيلەيى و ئازاردانى لە بىر
نەچو پۆو .

لەو دىلانەي لە مەيدانەكانى جەنگدا گىرابوون چوار سەد كەسى
لە بنەمالە خانەدانەكانى ئەو سەردەمەي ولاتى رومى تيا ھەلزاردن و ھەر
بەو شتووى كە خاوەن كۆيلە سەرمایەدارە كان لە گۆرە پانەكانا
كۆيلەكانيان ئەكرد بەگژ يەكداو خۆيان سەريان ئەكردن ، ئەويش
ھەر بەو جۆرە ئەو چوار سەد كەسە گىراوەي - كە ئەندامى بنەمالە
بەرزو بەناو خانەدانەكانى ئەو سەردەمەي ولاتى رۆم بون - لە
مەيدانىكى پان و بەرىندا كىردنى بەگژ يەكداو خۆيشيان ھەموويان
ئەدەوريان كۆ بونەووە سەريان ئەكردن(۲) .

لەمەشدا مەبەستيان ئەو بو ، ھەر بۆ ئەووى ئەوانىش تامى سزاو
ئازارى زۆر لىكردن و ژىر دەستەيى بنۆشن ، وە بە خەلكى بىسەلەينىن ،
ئەووى خەلك ئەچەوسىتتەو تەنبا «زۆر» ، كۆيلەش بەو ھۆيەو
«زۆر» بە سەريەو ھەيە ئەچەوسىتتەو . . . نەك لەبەر ئەووى ناوى
كۆيلەيە .

(۱) ئەم شەپەش ھەر لە چىاي ئالپ و دەورو بەريدا بو .

(۲) ئەمكارە وەكو كارىكى تۆلە سەندنانەيە . . .

نه گهر کویله ، زوړی به سهره وه نه مینیت نهوا نهویش مروفیکه
 وه کوهه ریه کیک لهو خه لکه . وه نه گهر هاتوو هدر یه کیک لهو
 خه لکه نهو زوړه ی که خراو ته سهر کویله کان بخړته سهر نهو نهوا
 نهویش وه کو کویله کان نه چه وسپته وه .

دهسته له شگریځی

ده هزار کهسی تر ..

سپارناکوس ، دیسان دهسته یه کی تری له شگری ده هزار کهسی
 ټیک شکاندو له ناوی بردن ، به لام له جیانی نهو هی دوا ی نه م سهر که وتنه
 گه وره یه پرواته پشه وه که چی به تهواوی کشایه وه .. نه مهش له بهر
 نهو بو چونکه خه لکی شاره کان هاریکاری یان له گه لا نه نه کردنو
 نهوانیش له بهر نه بوونی نازوخه گوزه رانیان لی تال بو بو ..

سپارناکوس بهرو خواروی ولات - وانا خواروی ټیتالیا «رؤم» -
 کشایه وه تاکو سود له نازوخه ی نهو شارانه وه ربگری که سالی رابوردو
 داگیری کردبون ..

نه م ههوالی کشانه وه ی سپارناکوسه بو خواروی ولات گه شته
 لیپرسراوانی رؤم .. هه مو خاوهن کویله کان ترسیان لی نیشته و (۱) ټیکړا
 که وتنه خو ، له شگریکی زوړیان ناماده کرد بو بهر گرتن له کشانه وه ی
 سپارناکوس (۲) .. به لام سپارناکوس بی گیر وگرفت خو ی و هاوړی

(۱) لیپرسراوانی نهو کاته ی رؤم هه مو خاوهن کویله بون .

(۲) رویشتنی سپارناکوس بو خواروی ولات بهزیانی سهرمایه داره
 خاوهن کویله کان تهواو نه بو .

شورشگیره کانی گه یانده ئه و شوینهی گه مهبهستی بوو ئه یویست
یگاتی.

سهرگه وته کاتی سبارتاکوس بهره بهره ئالۆزی له رۆمدا بهیدا
کرد - به تابهتی له ناو ریزی سهرمایه داره خاوهن کۆیله کانا - به
جۆریک که سامانی دهوله مهنده خاوهن کۆیله کان به تهواوی کهوته
مهترسی یهوه ، بهو رادهیه که ناچار بون کاریکی وه ها بکهن - بهههر
نرخیک بیت - و بهههر جۆریت سبارتاکوس و هاوپی شورشگیره کانی
له ناو بهرن .

بێگومان لهو سهردهمهی ولانی رۆمدا ههرکس پاره دارتر بوایه
کۆیلهی زۆر تر بووه ، له بهر ئهوهی به زۆری خاوهن پاره زۆره کانو
خاوهن کۆیله کان زۆر تر له شۆرشه کهی سبارتاکوس ئه ترسان .

ساماندارو دهوله مهنده کانی رۆم زۆر ترسیان لی نیشتهو لهم روهوه
له ناو خۆیاندا کهوته مقومقو .. بریاریان دا سه رهله نوێ لهشکریکی
بههتر تر له وانهی رابوردو کۆ بکه نه وهو ریکیان بخهن و پر چه کیسان
بکه نه و بیان نیرنه سه ر سبارتاکوس و هاوپی شورشگیره کانی .. بو
ئه م مه بهسته هیزیکی یه کچار زۆریان کۆ کرده وهو ئه مجارهیان به
سه ر کرده یی «کراسوس» که خاوهن سامانیکی کۆیله داری ده رکه وتو بو
ناردیانن بو شه پی شورشگیره کان .

کراسوس گنی بو (١) ؟

کراسوس له سهردهمهی ئه شکانه کاندا چه ند شه پیکی سه ختی

(١) نامانه وی به دورو دریزی باسی کراسوس و تاوانه کانی بکه ین بویه
به کورتی نویسمان

له گیل لهشکری ئیرانیه کانا کردبو ، نیزیکه ی ۱۸۰۰۰۰۰ زیاده له ملیۆنێک و ههشت سهد ههزار دیناری پارهی رۆمی هه بو . . . زوربهی پارهی که ی له شه پره ناوخۆیه کان و کوشت و کوشتاری خه لکی رۆمدا به دهست هینا بوو . . . ئهم کابرایه زۆر له خو بایی و پێ به زمه یی بوو .

کراسوس و

ده لهشکری شهش ههزار کهسی

له پایزی سالی ۷۲ ی پیش زاینی دا ، جاریکی تر ده لهشکری شهش ههزار کهسیان دایه دهست کراسوس بۆ ئه وهی شه پری سبارتاکوس و هاو پێ شورشگیره کانی بکات .

به لām سبارتاکوس ، که نه یه توانی ئازوخه ی ته و او به لهشکری که ی بگه یه نیت ، ناچار بو هیزه کانی خو ی کرد به دوو به شه وه . . . به مچۆره هیزه کانی لاواز بون ، دهسته یه ک له لهشکری که ی سبارتاکوس که ده ههزار کهس بون له شه پدا تیکشکان ، شهش ههزاریان کوزران و (۹۰۰) نۆ سهد که سیشان به دیل گیران . . . ئه وانی تریش پاشه کشه یان کرد .

سبارتاکوس کاتیک ئهم کارمه ساته ی دی بپاری دا بچیت بۆ دورگه ی «سبیل» (۱) له خواروی ولاتی ئیتالیا ، له بهر ئه وهی دورگه ی ناوبراو ده غل و دانی و گه نمی زۆر بو به شیوه یه ک که پێیان ئه ووت «دورگه ی گه نمی رۆم» . . .

(۱) دورگه ی ناوبراو دورگه یه کی به پیت و بهرکه ت و توانای به خێو کردنی شورشگیره کانی هه بو . . .

جگه له وېش دانېشتوانې ناوچه كه هه مېشه ئاماده بون بۆ شورشو
رېپه رېن ••

سپارتاكوس برپاره كې جېنه جې كړدو سوارى كه شتى بون ،
به لام كه شتى به كان به لېنېان شكاند ، حاكى ناوچه كه له بهر ئافره ينى
دو له ت به هېژىكى زوره وه رېگاي به له شكره كې سپارتاكوس
گرت ، ئنجا سپارتاكوس ناچار بو بگه پرته وه بۆ ناوچه كانى « كه نارى
دورگه ى ئيتاليا » •• كراسوس ئه مه ى به هل زانى وبه هېژىكى زوره وه
به رنكارى ووستاو هه مو شورشگېره كانى گه مارؤ دا •

كه مېونه وى ئازوخه :

زستان هاته پېشه وه و ئازوخه زور كه م بۆوه ، به جورېك ئه گهر
سپارتاكوس و هاوړې شورشگېره كانى له و كاته دا له و ئابلوقه و
گه مارؤدانه دهر نه چوبانايه هه مويان له ناو ئه چون •• له بهر ئه وه به
ناچارى له گهل كراسوس كه و ته قسه كړدو گفتوگؤوه ، بۆ ئه وى
ناوېزى بكرېن (۱) ••

به لام ، ئه مكاره وه كو پويست سه رى نه گرت ، چونكه
سپارتاكوس و هاوړې شورشگېره كانى هه لوېستان پېچه وانه ى ئاره زوو
قازانجى هاوړې يانى كراسوس بون •

ئه وان ئه يانويست به هه ر جورېك بېت سپارتاكوس و كۆيله
شورشگېره كانى هاوړې ى له ناو بېرېن • به مكاره ئه وه به كۆمه لانى خه لك

(۱) ئه م گفتوگؤيه ته نيا بۆ ناوېزى كړدن بۆ نه ك بۆ داوا كړدنى مافى
كۆيله كان •

بە گەشتى و - كۆيلەكان بە تايبەتى - بىسەلەنن كە ھەركەس يەوئى شۆرش
بىكات و داواى مافى خۆى و خۆ رزگار كردن بىكات بەو جۆرە ئەنجام
ھەر ئەبى بىكوزرى ۰۰

ھەرۈھە كراسوس ئەيويست بە ھۆى سەركوتكردننى لەشكرى
شۆرشگىرەكان و كوشتن و لەناو بردنەنەو ئەزايەتى و شانازى يەك بۆ
خۆى وەر بگرئى و خۆى پى گەورە تر بىكات ۰۰

بە كودتى ۰۰

داخوازى و پىشنيارەكانى سىپارتاكوس ھەموى رەت كرايەو
ھەرۈھە بە گەمارۆدراوى مانەو ۰

تاكىك ۰۰

سىپارتاكوس زىرى و ئەزايەتەكى گەورەى بەكار ھىنا ، شەوئىك
كە بەفرىكى زۆر بارىيو ، لە ھەمو لايەكەو تۆف و بادەو و زەريان
بوو - دوزمن ھەرگىز ئەوەى بە بىردا نەئەھات لە شەوئىكى بەو جۆرەدا
ھىچ جموجولئىك بىكرىت - سىپارتاكوس لەگەل سى يەككى ھىزە كەى
خۆيا ، پى ئەوەى ھاوپىكانى ترى بزائن ، لە شوئىكىدا ئەو خەندەكەى
بە دەورى لەشكرەكەيا ھەلكەندرا بۆ (۱) پريان كەردەو بە سەريا
تيەپىن و خۆى ژمارەيەك لە ھاوپىيانى لە ئەلقەى گەمارۆدانەكە
رزگار كرد ۰

كراسوس كاتىك بەمەى زانى ناچار بو ئابلۆقەو گەمارۆدانەكە

(۱) دەسەو دايەرەى كراسوس بە دەورى لەشكرەكەى سىپارتاكوسدا
خەندەككى قول و درىزيان ھەلكەندبو بۆ ئەوەى نەتوانن تىسا
دەربازىن ۰۰

به جی بهیئت و بکهوټه شوټن سپار تا کوس و هاوړیکانی ، بهم فیله یان
بلټین بهم (تاکتیک) ، هم سپار تا کوس و هم هاوړیکانی له دواي
شکاندنې ثابلقه ی گهرماروډانه که نه وائش رایان کردو رزگار بون .

کراسوس ، زوری پو هات ، ناچار بو داواي یارمه تی له روم
بکات ، نه وائش «پومپه» ی سرداری گه وړی نه و سرده مه یان نارد به
هاواری یه وه له گهل له شکرینکی چهند هزار که سی دا . چهند جاریک
شپ له نیوان دهسته و تاقمه کانی کراسوس و شورشگیره کانی
سپار تا کوسدا رویدا .

له شپړینکی گه وړمدا که له چیا کانی «بروتیوم» رویدا ، له شکره که ی
کراسوس شکا . به لام زوری پی نه چوو سپار تا کوس له شپړه که دا ینکراو
لاقی بریندار بوو شکا . تا دوا کاتی سره مه رگی له سر نه ژنو
نه ویشته و به برینداری له گهل دهسته و دایره که ی کراسوس دا شپړی
نه کرد . به جوریک که له دواي ته و او بونی شپړه که لاشه که یان پو
نه دوزرایه وه له ناو لاشه ی کوزراوه کانا .

له شپړمدا زیاتر له هزار کهس له نه وه به ماله به رزه کان و به ناو
خانه دانه کان به دهستی کویله کان و به شمیر کوزران . به لام له
نه نجامدا شپړه که به نوشوستی کویله کان کوتای پی هات .

کراسوس به پی هیچ به زه یه که دهستی کرد به کوشتی کویله
گیراوه کان ، نریکه ی شش هزار کهس - بگره زیاتریش - له

(۱) زنجیره چیا به کی سهخته له ئیتالیا که قوناغی دوه و دواي
شپړه که ی تیا رودراوه .

کۆیله کان به دیل گیران .. کراسوس داوای کرد ئه و دیلانه به شەش
ههزار دارداهه لوانسن له سه ر رینگای شاری «کاپو» تا ده گاته روم .

دهسته ی پینچ ههزار کهسی

سپارتاکوس ..

یه کیک له دهسته شۆرشگیره کانی هاوپی یانی سپارتاکوس که
پینچ ههزار کهس ئه بون ، زۆر ههولیان دا خۆیان بگهیه نه ناوچه ی
زوروو له سنوری ولاتی رۆم بچه دهره وه . به لام بومپی سهررداری
ئه و کاته ی روم^(۱) خۆی گه یانده ناوچه ی زوروی ولات و شه پیک
گه وری له گه ل شۆرشگیره کانی باشماوه ی له شکره که ی سپارتاکوسدا
کردو له ئه نجامدا شۆرشگیره کان به رگه یان نه گرت و تیکشکان و هه مویان
کوژران .

به مکاره بومپی سهررداری رۆم ئه ویش شانازی یه کی پر له
شه رمه زاری بو خۆی وه ر گرت .

سپارتاکوس و هاوپی کانی هه مو کوژران ، به لام به م
راپه رینه ئه و یان نشان دا که کۆیله کان له تیکه یشتا
ته واوون ، ئه گه ر یه کیتی یان هه بیت و ده ستی یه کتر
بگرن ئه توانن بینه خاوه نی خۆیان .

(۱) بومپی کابرایه کی هه له کارو بی به زه یی و ره شبین بووه .

به کورتی

ئههمیه تی راپه پینه که ی سپار تا کوس

ئەھمىيەتى راپەرىنەگەى سپارتاكوس :

ئىرەدا بە كورتى باسى گىرنگى و ئەھمىيەتى راپەرىنەگەى
سپارتاكوس ئەكەين ، كە بۇ لەناو بردن و تېكىشكاندەنى لەشكرى
سپارتاكوس ئەۋەندە تواناى سەربازى لەشكرى رۆم بە خەرج دراۋە كە
«سزار»^(۱) ئىمپەراتورى رۆم لە ماۋەى ھەشت سالدا بۇ گرتتى فەرەنسەى
ئىستا بە كارى ھىناۋە • لە گەل ئەۋەشدا كە شۆرشى سپارتاكوس - شورشى
كۆيلە راپەريۋەكان - لە دوو سال زياتر درىزەى نەكشا ••

لە كۆتايى مانگى مارسى سالى ۷۱ى بېش زايىنى شورشى كۆيلە
راپەريۋەكان بە دلساردى كوزايەۋە • دواى كوزاندەنەۋەى ئەۋ شۆرشە
دەۋلەتى رۆم ھەلگىرتن و بە كار ھىنانى چەكى لە لايدن كۆيلەكانەۋە
فەدەغە كرد • تا رادەيەك ئەمكارەى ئەۋەندە بە توندى گرت تەنەت
رۆژىك شوانىكان بە گوناخى ئەۋە كوشتۋە كە ئاسكىكى كىۋى بە
ئىزە كوشتۋە ••

(۱) ئەۋ ئىمپەراتورى ماۋەى ھەشت سال لە گەل فەرەنسەدا كەۋتە
شەپەۋە ••

پښوېسته به مجوره نه نجامي هم راپه پښه ميژوويه ليک بدينه وه :

۱ - نه گهر به شخوراواني کومه ل ، که زور به ي کومه لن
له هر کومه لگاوه هر سهرزه مينکدا يه کيتي يان هه بښت و
ناماده ي خو به خت کردن بن ، نهوا نه توانن هيزي کي
نهو تو پټک بښن که ده زگای زوړو ستم له ناو بهرن ،
راپه رښي سپار تا کوس لهم رووه وه نه وه نده سامناک
بو که نهو بڼي نه وایانه ي هم راپه پښه يان بهر با کردبو به
دل و گيانه وه ناماده ي شه پي سهر و مالي بون . . وه
له بهر نه وه ي هېچ شتي کيان نه بو لهم جهنگه دا له
ده ستیان بچيت ، بڼي به روا له گهل دوزمه کاني
سهر به ستي دا شه پيان نه کرد .

۲ - هدرکات ، هه زاره کاني هر کومه لگايه ک بيانه وي
ده زگای زوړو ستم تټک بشکښن ، نهوا پښوېسته بهر
له هه موو شتيک توړگانو بهر نامه و نه خشه يه کي تايهت
بهو مه سه له يان هه بښت ، نه گهر نا - نه گهر وانه بښت -
ناتوانن سهر که وتي دوايي به ده ست بښن .

پاشەكى :

واتى مەگەن تەنيا رۆشنىرو خەلكى ئازاد بىر لە سەربەستى
بىكەنەو ، لە دوا سەدەى بەر لە زايىندا^(۱) يەكەمىن شۆرشى جىنايەتيانە
لە لايەن دەستەپەك كۆيلەى نەخويندەوارەو بەرپا بو . .

«سپارتاكوس»ى شوانى جەنگاۋەرو زىرەك ، بۆ يەكەمجار ناۋى
راپەرىنى شۆرشگىرانەى لە روى مېزوۋى نەتەو زۆرلىكراۋەكانى ئەم
جىھانەدا تۆمار كردو راپەرايەتى شورشىكى جىنايەتيانەى ئىقلىمگىرى
كرد .

ئەو شوانە مەزنەى كە گەورەترىن رېكخراۋى شۆرشگىرانەى لە
ئەلەمانىدا ، بە شائازىيەو بە ناۋىيەو دامەزرا . . ئەو شوانە
شۆرشگىرەى كە بو بە نمونەى ئازايەتى و خەبات و خۆفدا كردن لە
پىناۋى ئازادىدا ، سەرمەشقى بىرى سەربەستى خوازى بۆ تىكراى خەلكى
ئەم جىھانە فراوانە كىشا . .

ئەو سەركردە بلىمەتەى تا ئەو كاتەى دلى لە لىدان كەوت بە
برىندارى و لەسەر چۆك بەرامبەر بە سىستەمى كۆمەلەيەتى كۆيلەيى

(۱) ۷۳ - ۷۱ ي بەر لەزايىنى .

شەپى کرد . . ئەو جەنگاوەرەى کە دواى کۆيلە کردنى ئازادى لەبىر
نەچۆرەو تەقەللای بۆ ئەدا . .

سەرمايەدارە ئابىر و فرۆشەکان بە کپىن و فرۆشتن و بازرگانى کردن
بە زيان و خوین و چارەنوس و بە زۆر بە کۆيلە کردنى خەلکەو
نەئەوستان ، لە پىناوى کات بردنە سەرى کاتىکى خۆيانا چەندان کۆيلەى
بە زۆر بە کۆيلە کراویان لە گۆرەپانى يارىگاگانا ئەکرد بە گزىە کداو (۱)
چەکى يە کتر کوشتيان ئەدان بە دەستەو بەريان ئەدانه گيانى يە کترو
خۆيشيان لەژىر سىيەرى چەترە زېرپىنەگانى لىواری يارىگاگەدا سەريان
ئەکردن و زياد لەووش هەزاران قسەو جىئو و تفيان لەروى کۆيلە ژىر
کەوتووەکان ئەکرد .

ئەو بازرگانانەى کە لەسەر قازانجى کپىن و فرۆشتنى زيانى مرۆف و
بە زۆر بە کۆيلە کردنى خەلک يىگەيشىبون و ئابلقەى کەرامەتى خەلکى
بى دىفاعيان ئەدا ، هەريەکە لە جىنگاى خۆى ئەلقەيەکى ئەو زنجيرە
ستەميان تەواو ئەکرد کە جەمسەرى ئەو سىستەمە کۆمەلایەتى يە
دواکەوتووێ گرتبوو . بۆيە هەمو تىکرا قازانجيان بە هۆى راپەڕىنى
کۆيلە شۆرشگيرەکانەو کەوتە مەترسى يەو . .

ئىتالىاى ئەو سەردەمە - نمونەى ئىتالىاى فاشيزم - بو بۆ بە مەلەندى
ستەمى زۆردارى و مۆلگای دەرکەوتووێ خاوەن کۆيلە لە جیهانى ستەم و
ئابورى ئەو سەردەمەدا . لەگەل سەرەتای راپەڕىنە کەدا ، تىکراى خاوەن
کۆيلەکان وەکو سىروشتى هەمىشەيى هەمو چىتکى کۆنەبەرست و هەمو

(۱) مەبەست گلادياتۆرەکانە . .

دەزگایەکی دامرکێنەر یەکیان گرت و بە ھەرەوێز لە ھەمو لایەکەوە
ھەتیان کوتایە سەر مەلەبەندی شۆرشگیرەکان لە جیای «ئالب» دا •

کراسوسی ئادەم فرۆش ، کە سامانیکی یۆ شوماری لە رێگای
کوشتن و تالانکردنی خەلک و شەپێ ناوخبووی و شەو کوێتکردنی
ھەزارەکاندا کوێ کردبوو ، بوو بە دەم راستی تیکرای سەرمايەدارە
و یزدان فرۆشەکانی رۆم و وەکو کەوا سووری بەر ھۆردو کەوتە بەر
لەشکرێکی زیاتر لە پەنجای ھەزار کەسی یەو (۱) و پەلاماری ناوچە
شۆرشگیر نیشەکانی ئیتالیای داو کپ کردنەوێ ئاگری ئەو شۆرشە
مروفايەتیانە و وەکو مۆرکیکی رەش نا بە ناو چەوانی خۆی و ھەمو
ساماندارە خاوەن کوێلەکانی رۆمەو •

زۆری ژمارە و پەلامار دەرەکان یۆ سەر شۆرشەکەو کەمبونی
نازوخە شۆرشگیرەکان و بەفرو بەستەلەکی زیستان و نەبونی ئورگانیکی
نیمچەنچینەیی کە توانای بە رێکخستنی کوێلە راپەرپوێکان بشکێ ، ئەمانە
ھەریەک لە لای خۆیەو ھۆیەکی سەرەکی گەورە بون یۆ لەناو بردنی
ئەو راپەڕینە مەزنە پیرۆزە •

راپەڕینی کوێلەکان ئەوێان یۆ جیھان سەلماند کە کوێلە لە ژیری و
سەلیقەو تێگەشتن تەواو و ئەگەر یەک بن ئەتوانن بێنە خاوەنی خۆیان •

کۆتایی مانگی مارس سالی ۷۱ی بەر لەزایینی کۆتایی
راپەڕینیکی پێ لە شەرافەتمەندانەئێ خەلکی زۆرلیکراو بو
لە بەشێکی ئەم جیھاندا ، ھەر وەکو بوو بە سەرەتای سەر

(۱) چەند جارێک سەرکردەیی دژی شۆرشەکانی کردو •

لەنۆی زەبرو زەنگ و دەست وەشانەنی سیستەمی
کۆمەلایەتی - ئابوری کۆیلەداری بێ ئابورو

ئەھمییەتی میژویی ئەو راپەرینە لە باری کۆمەلایەتی یەو و هەتا تایە بوو و
ئەبێتە سەر مەشقی ژیاانی ئازادیخوازی و راپەرینی هەموو چین و توێژی
کۆمەلگایەك ..

- وەرگیر -

تا ئیستا گەلێك نوسین لە بارەى كۆیلە و سیستەمی كۆمەلایەتی
كۆیلەداری و راپەرینی كۆیلە و سەر كردە ئازاكانیانەو و نوسراوە و گەلێك
چیرۆكى شانۆیی و سینەمايى لە بارەیانەو و تۆمار كراوە ، بەلام ئەگەر
تیمە واقع بین بین ، ئەوەندە و چەندە ئەوەندەى تریان لەسەر بنوسرا
هێشتا ناگاتە بەهای ناوەرۆكى راپەرینە میژووییەكەیان ..

ئەم نامیلکە یەش زۆر بە کورتی بەسەر هاتە کەیان ئەگەر تەو ، بەلام
بەلێن بە خوێندەوارانی بەرێز ئەدەین - ئەگەر بۆمان کرا - لە
دەرفەتێکی ترا لە سوچێکی ئەو پرۆژە روئینیری یەو و کە بەدەستمانەو و یە
بایکی نری کۆیلەکان پێشکەش بکەین .

سوپاس :

سوپاسی برایی هونه رمه ندو خو شنوس کاک نه وزاد توفیق و کاک
سامال عه بدولر همان نه که م ناویشانی ئەم نامیلکه یان بو نویسم ..

ژماره ی سپاردنی به نامه خانه ی نیشتمانی له به غدا
ژماره (۱۱۲۶) سالی ۱۹۸۴

ثورة العبيد

برهان قانع

۱۹۸۴